

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Kasteelstraat 11 (Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019^E286
April 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Bot Bart

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Administratieve gegevens	5
2	Inleiding.....	7
3	Geplande werken.....	7
4	Gemotiveerd advies	10
4.1	Advies	12
4.2	Afbakening.....	14
5	Onderzoeksvragen.....	15
6	Methode en Strategie	16
6.1	Randvoorwaarden afbraak huidige gebouwenbestand	16
6.2	Archeologische opgraving	16
6.3	Behoud <i>in situ</i> kasteeltoren en kasteelmuur	17
6.4	Conservatiestrategie	18
6.5	Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten	18
6.6	Natuurwetenschappelijk onderzoek.....	18
6.7	Eindcriteria.....	19
6.8	Uitzonderingsmodaliteiten	19
6.9	Uitvoeringstermijn	19
6.10	Kostenraming	19
6.11	Noodzakelijke competenties van de uitvoerders	19
6.12	Risicofactoren	20
6.13	Vondsten	20
7	Bibliografie.....	21

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: geopunt).....	6
Figuur 2: Synthese geplande werken werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	9
Figuur 3: Advieszone opgraving weergegeven op het syntheseplan met de verschillende dieptes van de bodemingrepen.	14
Figuur 4 Het projectgebied geprojecteerd op de reconstructietekening van J. Moens. Legende: wit: kasteelmuur en toren. Lichtblauw: kasteelgracht (bron: Ameels V., 2007, p.40)	17

TABELLENLIJST

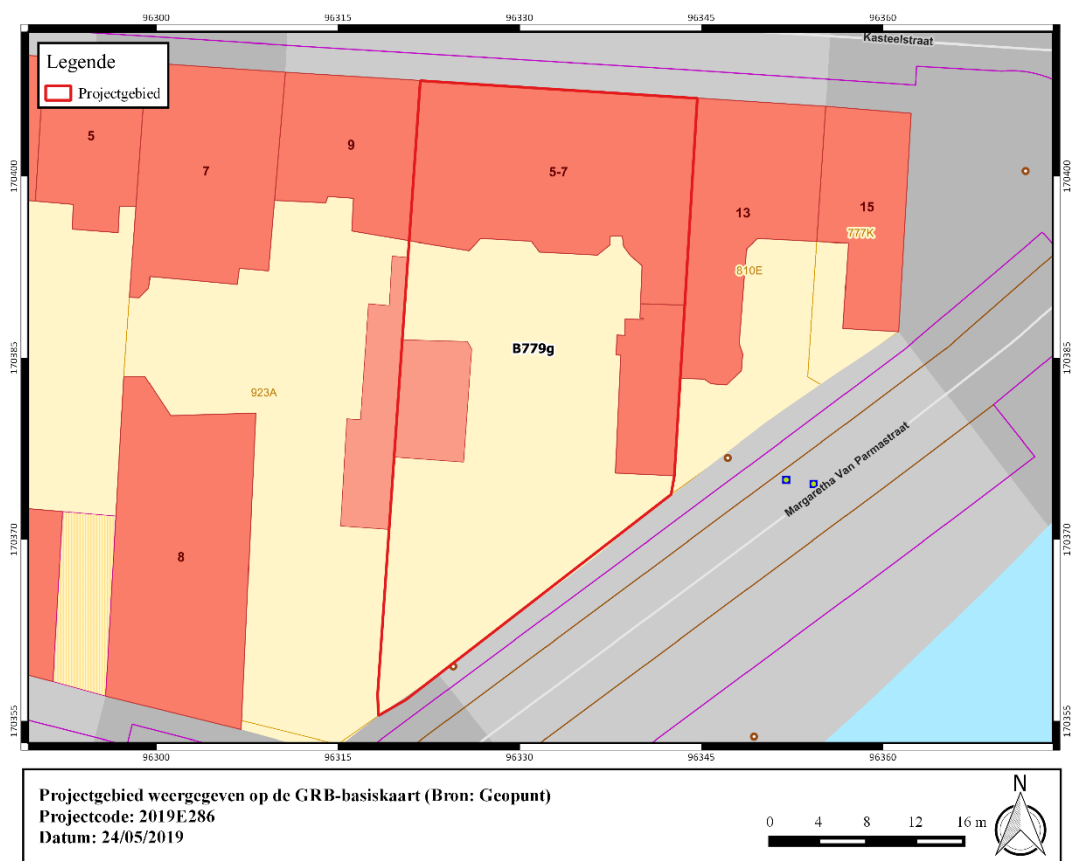
Geen gegevens voor lijst met afbeeldingen gevonden.

1 Administratieve gegevens

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Oudenaarde
	Deelgemeente	/
	Postcode	9700
	Adres	Kasteelstraat 11 9700 Oudenaarde
	Toponiem	Kasteelstraat 11
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 96289 Y _{min} = 170353 X _{max} = 96374 Y _{max} = 170411
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oudenaarde, Afdeling 1, Sectie B, nr. 779g Figuur 1	
c) Het projectgebied weergegeven op de orthofoto 2017	/	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Aaron Willaert (historicus) Bart Bot (erkend archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: geopunt).

2 Inleiding

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 990 m², de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 665 m² vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenaarde. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

Het projectgebied is gelegen te Oudenaarde, in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein grens ten noorden aan de Kasteelstraat en ten zuiden aan de Margaretha van Parmastraat. Precies ten zuiden van het plangebied stroomt de Bovenschelde. De stadskern (Markt) van Oudenaarde situeert zich ca. 300 meter ten noorden.

3 Geplande werken

De bouwheer wenst een tweeledig project te realiseren: Enerzijds wenst hij de bestaande meergezinswoning deels te verbouwen, deels te slopen en zo aan te passen van huidig vier tot nieuw drie wooneenheden. Anderzijds wenst de bouwheer een nieuwbouwproject te realiseren in de huidige tuin van Kasteelstraat 11a voor het bouwen van 7 nieuwe ruime appartementen met een open overdekte parkeerplaats voor even veel wagens.

De verbouwing van de meergezinswoning omvat geen bodemingrepen. Hier zal het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed dus niet bedreigd worden. Voor de ontwikkeling van het zuidelijk terreindeel worden wel een aantal bodemingrepen voorzien.

Voorafgaand aan de geplande werken zal een deel van de bestaande bebouwing gesloopt worden. Het gaat om een garage en een deel van de woning. De gecombineerde oppervlakte van de sloopwerken bedraagt ca. 110 m².

De nieuwbouw (ca. 305 m²) wordt gerealiseerd door middel van een algemene funderingsplaat met vorstrand aan de Margaretha van Parmastraat. Het huidige maaiveld langs de zijde van de Margaretha van Parmastraat gaat van ca. 141 cm- maaiveld Kasteelstraat in de zuidwestelijke hoek tot ca. 113 cm-maaiveld Kasteelstraat in de zuidoostelijke hoek tot ca. 72 cm-maaiveld Kasteelstraat ter hoogte van de centrale binnenkoer. Het huidig plangebied loopt dus licht op in noordelijke richting waardoor de bodemingrepen t.a.v. het huidig maaiveld varieert. De onderzijde van de geplande vloerplaat wordt voorzien tot op een diepte van ca. 185 cm-mv Kasteelstraat. Het nulpas aan de Kasteelstraat komt overeen met een waarde van 13.31 m TAW. De diepte van de funderingsplaat reikt aldus tot 11.46 m TAW. Ten aanzien van het bestaande maaiveld zal de bodemingreep variëren van ca. 44 cm-mv in het zuidwestelijk terreindeel tot ca. 113 cm-mv ter hoogte van de binnenkoer. De vorstrand wordt voorzien aan de Margaretha van Parmastraat tot een diepte van ca 220 cm-mv Kasteelstraat (11.11 m TAW). De bodemingreep voor de vorstrand ten aanzien van het bestaande maaiveld gaat van 107 cm-mv tot 79 cm-mv. Om voor elk van de zeven appartementen een private parkeerplaats te voorzien wordt het gelijkvloers opgeofferd voor parking en bergingen. Het vloerniveau komt dus plaatselijk iets onder het huidige maaiveld terecht om zo weinig mogelijk hoogte te verliezen.

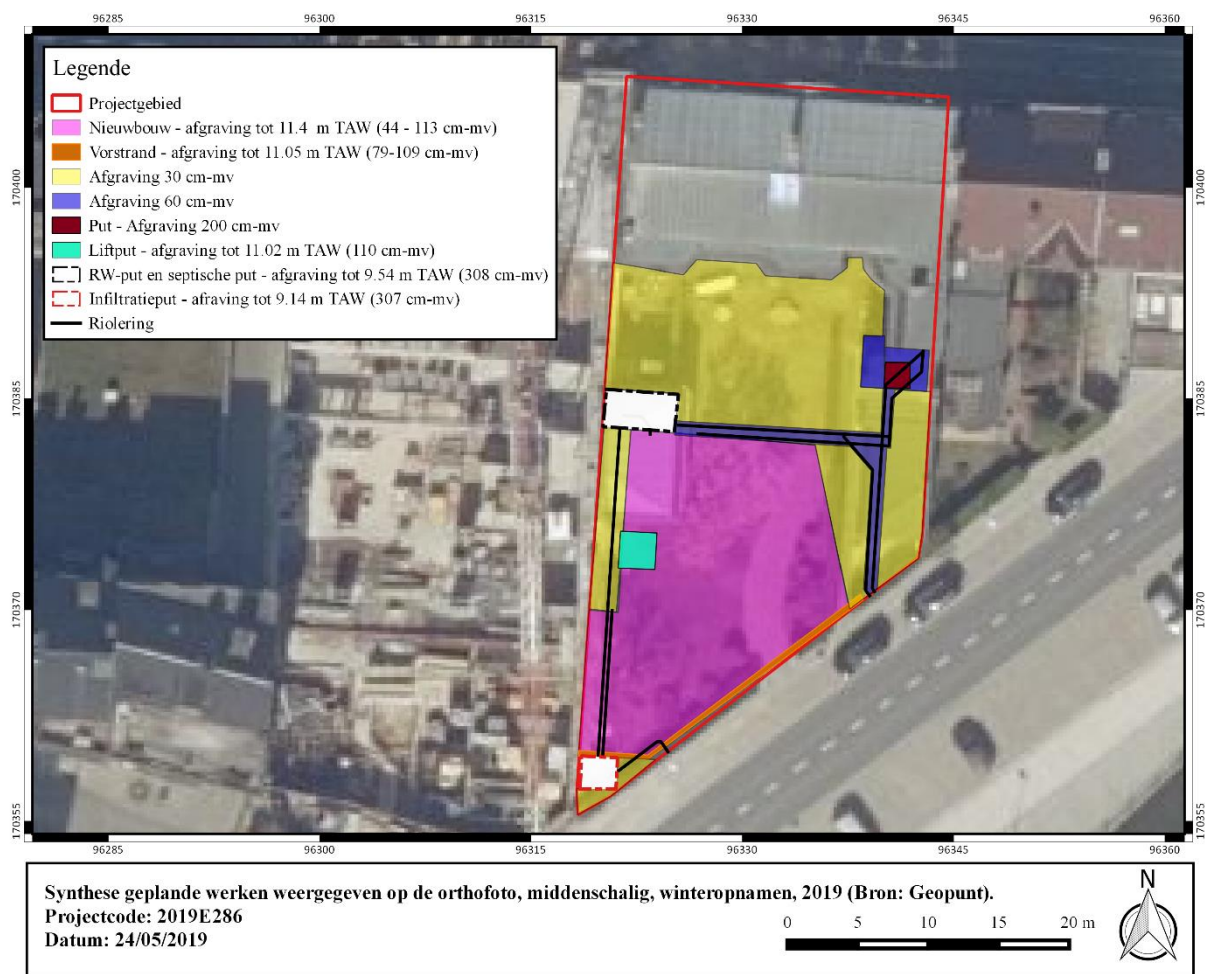
Het klein stuk nieuwbouw aangrenzend bij het nieuwe gebouw (ca. 6,3 m²) wordt gefundeerd door middel van een vloerplaat van ca. 30 cm-mv en een vorstrand van ca. 60 cm-mv. De geplande put binnen deze zone wordt aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv. Deze aanbouw zal fungeren als zone voor fietsen en vuilnis.

De nieuwe septische put en RW-put (samen 13 m²) ten noorden van de nieuwbouw worden aangelegd tot een diepte van ca. 380 cm-mv Kasteelstraat, dus tot een diepte van ca. 9.54 m TAW. Het huidige maaiveld situeert zich hier op een hoogte van ca. 72 cm-mv, waardoor de bodemingreep ten aanzien van het huidige maaiveld 308 cm bedraagt. De nieuwe infiltratieput (ca. 6 m²) ten zuiden van de nieuwbouw wordt aangelegd tot een diepte van ca. 420 cm-mv van de Kasteelstraat, dus tot een diepte van ca. 9.14 m TAW. Het huidige maaiveld situeert zich hier op een hoogte van ca. 113 cm-mv waardoor de bodemingreep ten aanzien van het huidige maaiveld ca. 307 cm-mv bedraagt.

De nieuwe liftput (ca. 7 m²) wordt aangelegd tot een diepte van ca. 210 cm onder het nulpas van de Kasteelstraat (11.02 m TAW). De zone ligt thans ca. 1 meter onder het nulpas van de Kasteelstraat. De geplande bodemingreep zal hier 110 cm-mv bedragen.

De centrale binnenkoer en inrit worden ingericht als parkeergelegenheid en groenzone. Deze buitenaanleg zal grotendeels het bestaande reliëf volgen. Hier dient een bodemingreep gerekend te worden van max. ca. 30 cm-mv over een oppervlakte van ca. 342 m². Ter hoogte van deze inrit en binnenkoer zal tevens een stuk nieuwe riolering aangelegd worden. Voor de aanleg van deze riolering wordt een sleuf uitgegraven van ca. 60 cm diep. De riolering langsheen de westzijde van de nieuwbouw zal gebeuren tegen de onderzijde van de gewelven en de buizen gaan ondergronds achteraan het gebouw waar het maaiveld al hoger. De riolering in het westen zal dus maximaal reiken tot een diepte van ca. 11.4 m TAW.

Figuur 2: Synthese geplande werken werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

4 Gemotiveerd advies

In deze sectie volgt een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is. Na dit gemotiveerd advies volgt het concrete programma van maatregelen voor project Oudenaarde Kasteelstraat 11.

1° de volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

2° de aanwezigheid van een archeologische site:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- Het plangebied is gelegen binnen de historische stadskern van Oudenaarde.
- Het plangebied doorsnijdt een deel van het 11de eeuwse kasteel van de heren van Pamele
- Op basis van het onderzoek uit 2005 en 2007 werd door J. Moens een reconstructietekening van het kasteel opgesteld. Op basis van deze reconstructie dient het plangebied gelokaliseerd te worden ter hoogte van een toren en de kasteelmuur. Het zuidelijk deel van het terrein situeert zich ter hoogte van de kasteelgracht, het noordelijk deel situeert zich binnen de kasteelmuren.
- In 2019 werd net ten westen van het plangebied een archeologische opgraving uitgevoerd. Aan de binnenzijde van het kasteel werd een 12de-eeuws afvalpakket aangetroffen. Net onder dit afvalpakket werden houten paaltjes aangetroffen, vooralsnog kan geen interpretatie gegeven worden aan deze houten structuur. De kasteelmuur met verschillende steunberen werd aangesneden alsook een deel van een kasteeltoren. Archeologische niveaus:
 - Het eerste archeologisch niveau bevond zich op een hoogte van +11,6m TAW, dit is 90cm onder het huidige maaiveld.
 - Niveau bovenzijde kasteelmuur en toren: vanaf +11,4m TAW. De funderingsresten van de kasteelmuur en de -toren binnen het plangebied worden verwacht vanaf circa -1m/-1,1m onder het maaiveld.
 - 12de eeuwse afvalpakket vanaf +10,1m TAW, dit is -2,4m onder het niveau van het huidige maaiveld.
 - Onderste archeologisch niveau (houten palen, (middeleeuwse) kuilen): vanaf +9,8m TAW. Gezien de TAW waarde binnen het plangebied (+12,5m) kan het onderste archeologische niveau (op het noordelijke deel binnen de kasteelmuren) verwacht worden vanaf -2,7m onder het huidige maaiveld.

3° de waardering van de archeologische site:

Archeologisch onderzoek op de site zou informatie kunnen geven over de bouwgeschiedenis van het kasteel van Pamele. Concreet kunnen archeologische resten van bebouwing in de vorm van (natuursteen en/of bakstenen) funderingen, water- en beerputten, (afval(kuilen), vloerniveaus, werkniveaus, grachtvullingen, ophogingspakketten edm. zich binnen het plangebied bevinden.

4° de impactbepaling:

Indien zich archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied bevinden, zijn deze bedreigd door de geplande werken. Concreet kan er per categorie bodemingreep een archeologische verwachting opgesteld worden:

- Afgraving -30cm (gele zone, tot op +12,2m TAW): in deze zone worden (subrecente, 19de – 20ste eeuwse) funderingen en ophogingspakketten verwacht.
- Afgraving -60cm (blauwe zone, tot op +11,9m TAW): in deze zone worden (subrecente, 19de – 20ste eeuwse) funderingen en ophogingspakketten verwacht.
- Nieuwbouw -44/-113cm (paarse zone, tot op +11,4m TAW): op het niveau +11,4m TAW kan de bovenzijde van de kasteelmuur en/of kasteeltoren zich manifesteren. Ook het bovenste pakket van de grachtvulling (op het zuidelijke gedeelte van het plangebied) kan zich op het onderste uitgravingsniveau bevinden. Ten noorden van de kasteelmuur worden (op basis van de resultaten van het aanpalende onderzoek) ophogingspakketten en funderingen (vanaf de nieuwe tijden tot de recentste periode) verwacht.
- Vorstrand -79/-109cm (oranje zone, tot +11,05m TAW): op het niveau +11,05m TAW kan de bovenzijde van de kasteelmuur al bereikt worden. Op het zuidelijke deel zal het opvullingspakket van de gracht aangesneden worden. Binnen de kasteelmuur worden ophogingspakketten en funderingen vanaf de nieuwe tijden tot de nieuwste tijden verwacht.
- Put -200cm (donkerrode zone, +10,5m TAW): in deze zone worden (nieuwe tijden/middeleeuwse) ophogingslagen en kuilen verwacht.
- Liftput -110cm (lichtblauwe zone, +11,02m TAW): in deze zone zal zeker een deel van de fundering van de toren bereikt worden (verwachting vanaf +11,4m TAW, liftput wordt aangelegd tot +11,02m TAW). Er zal dus een deel (40cm) van de toren uitgebroken worden om deze liftput te realiseren
- Regenwaterput en septische put -308cm (zwarte stippellijn, +9,54m TAW): ter hoogte van de geplande putten (diepte uitgraving tot +9,54m TAW) zal het onderste archeologische niveau bereikt worden. De verwachting zijn hier ophogingspakketten, kuilen en houten structuren
- Infiltratieput -307cm (rode stippellijn, +9,14m TAW): de put bevindt zich ter hoogte van de grachtvulling. Tijdens het archeologisch onderzoek op het

grenzend perceel werd de grachtvulling nog aangetroffen op een diepte van +5,63m TAW.

- Riolering (zwarte lijn, +11,4m TAW in het westen en +11,9m TAW in de rest van het plangebied): Mogelijks snijdt de riolering de bovenzijde van de kasteelmuur en toren aan (in het westen). Voor de rest van het tracé wordt een beperkte impact van -60cm voorzien. Hierbij worden subrecente muurstructuren/ophogingspakketten verwacht.

4.1 Advies

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

- *Archivalisch onderzoek*: Bijkomend archivalisch onderzoek is in dit stadium van het onderzoek niet van toepassing. Dergelijk onderzoek zou een te grote meerkost betekenen, bovendien is aan de hand van het historisch kaartmateriaal een duidelijk beeld verkregen van het onderzoeksgebied.

- *Landschappelijk bodemonderzoek* Cfr. CGP 7.3: Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Er wordt geadviseerd om geen voorafgaandelijk landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

- *Geofysisch onderzoek* Cfr. CGP 7.4: Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing. Vooreerst dient opgemerkt te worden dat de archeologische verwachting vrij nauwkeurig bepaald kan worden op basis van de historische bronnen enerzijds en op basis van het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek anderzijds. Enerzijds stelt zich de vraag naar de meerwaarde van geofysisch onderzoek in dit dossier. Geofysisch onderzoek zou vooral binnen de vraagstelling naar de bewaringstoestand van de verwachte resten relevante informatie kunnen opleveren. Na overleg met de specialisten, blijkt echter dat het moeilijk is in te schatten of het terrein na de sloop van de bestaande bebouwing al dan niet 'scanbaar' zal zijn. Er dient ook rekening gehouden te worden met de vermoedelijke aanwezigheid van puinlagen met metaal-, bakstenen/of betonresten, waardoor diepere muren en grachten 'gemaskeerd' kunnen worden. Rekening houdende met hierboven geformuleerde argumenten, wordt ervoor geadviseerd om geen geofysisch onderzoek uit te voeren.

- *Veldkartering* Cfr. CGP 7.5: Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- *Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek* Cfr. CGP 8.4 en 8.5: Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft

als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- *Proefsleuven en proefputten Cfr. CGP. 8.6:* Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In het geval van Oudenaarde-Kasteelstraat 11 vormt het hoofdargument om deze stap binnen de archeologische procedure over te slaan en onmiddellijk over te gaan tot een **vlakdekkende opgraving** enerzijds de aard van de geplande ingreep en anderzijds het aanzienlijk archeologisch potentieel van het plangebied.

De geplande werken zijn matig ingrijpend op de meeste plaatsen (zone nieuwbouw en groenzone). Op sommige locaties echter wordt de bodem zwaarder geroerd (putten en liftput). Het potentieel binnen het plangebied is heel groot gezien de resultaten van de opgraving op het belendend perceel in 2019 en het perceel daar nog eens naast (ten oosten) dat door het VIOE werd opgegraven in 2007. Op basis van de resultaten van eerder archeologisch onderzoek en de reconstructietekening van de contouren van het kasteel kan de archeologische verwachting vrij nauwkeurig bepaald worden. Ook vanuit kosten-baten analyse is de archeologische opgraving te verantwoorden. Het heeft weinig zin om eerst een vooronderzoek met ingreep in de bodem te adviseren, het veldwerk uit te voeren en een nota op te stellen. De kans is groot dat niet alle structuren gedetailleerd onderzocht kunnen worden en alsnog een deel vlakdekkend zal moeten opgegraven worden. In de tijd waarin dit vooronderzoek (veldwerk en rapportage) wordt uitgevoerd en de daaruitvolgende nota wordt bekrachtigd, kan het terrein reeds integraal opgegraven zijn en kunnen de geplande werken van start gaan.

De aanbeveling werd getoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

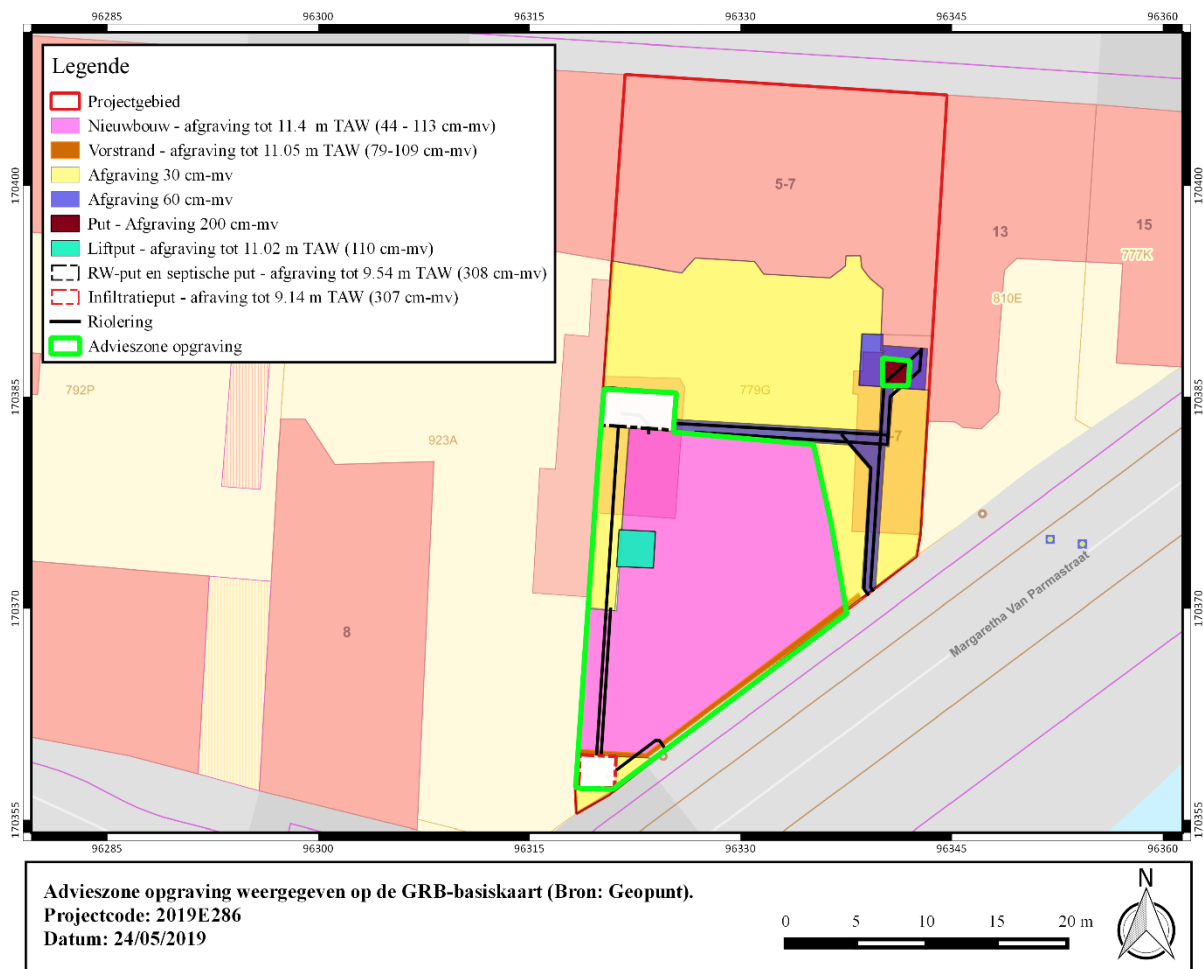
- mogelijk: De uitvoering van de archeologische opgraving is momenteel niet mogelijk. Werken zullen uitgevoerd worden na het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning en de afbraak van het huidige gebouwenbestand (zie 6.1. voor de randvoorwaarden bij de afbraak).
- Nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een opgraving niet nuttig zou zijn.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een vlakdekkende opgraving is, rekening houdende met het groot archeologisch potentieel van het projectgebied, de enige manier om de mogelijk aanwezige relictten efficiënt te registreren.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd.

4.2 Afbakening

Het advies heeft betrekking op het deel van het plangebied dat wordt verstoord door de werken, uitgezonderd de afgraving 30cm (gele zone) en afgraving 60cm (blauwe zone) en een deel van de riolering. Voor de vrijgegeven zones is een buffer ingecalculeerd van minimum 30cm (eerste archeologisch niveau op -90cm onder het maaiveld).

De advieszone voor de opgraving heeft een oppervlakte van ca. 360m².

Figuur 3: Advieszone opgraving weergegeven op het syntheseplan met de verschillende dieptes van de bodemingrepen.

5 Onderzoeksvragen

Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden:

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?

Specifiek voor de versterkingen:

- Welke structuren zijn te linken aan het kasteel van Pamele?
- Zijn er resten van de toren? Op welke diepte bevinden zich deze resten? Hoe is de structuur opgebouwd? Wat is de bewaringstoestand?
- Zijn er resten van de kasteelmuur? Op welke diepte bevinden zich de resten? Hoe is de muur opgebouwd? Wat is de bewaringstoestand?
- Zijn er aanwijzingen voor verschillende bouwfasen?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de kennis van de stadsontwikkeling van Oudenaarde?
- Bevestigt het archeologisch onderzoek de verwachting, gecreëerd op basis van het bureauonderzoek?

Specifiek voor de kasteelgracht:

- Kunnen er verschillende opvullingsfases/gebruiksfases herkend worden?
- Welk vondstenmateriaal kan gerecupereerd worden?
- Zijn er resten van beschoeiing?
- Wat vertelt de coupe/doorsnede over de (opvullings)historiek van de gracht?
- Bevestigt het archeologisch onderzoek de verwachting, gecreëerd op basis van het bureauonderzoek?

Specifiek materiële cultuur bewoners:

- Wat is de aard en datering van het vondstmateriaal?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)?
- Levert het vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site?

- Is aan het vondstmateriaal informatie te ontleen over de voormalige bewoners/gebruikers van de bebouwing?
- Is op grond van deze informatie een uitspraak te doen over de maatschappelijke status van de bewoners?
- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaanseconomie van deze bewoning?

6 Methode en Strategie

Voor het project Oudenaarde Kasteelstraat 11 wordt een archeologische opgraving geadviseerd. In functie van het behoud *in situ* van de muurresten van het kasteel van Pamele wordt een sloopbegeleiding geadviseerd.

6.1 Randvoorwaarden afbraak huidige gebouwenbestand

Het af te breken gebouwenbestand moet afgebroken worden **tot op niveau van het maaiveld** alvorens het archeologisch onderzoek van start gaat. Er dient nadrukkelijk beklemtoond te worden dat aan de sloop duidelijke voorwaarden verbonden zijn. Het gebouwenbestand kan zonder archeologische begeleiding gesloopt en verwijderd worden tot op het niveau van het huidig maaiveld. De funderingen onder het straatniveau worden niet verwijderd of op andere manieren gemanipuleerd. Hetzelfde geldt voor eventueel aanwezige kelders, citernes of andere ondergrondse structuren, die nu niet gekend zijn en aan het licht zouden komen bij de afbraak. Verder moet op dergelijke manier te werk worden gegaan dat het vrijgekomen terrein niet of in zeer beperkte mate betreden wordt door zwaar materieel als dumpers en graaf- en breekmachines.

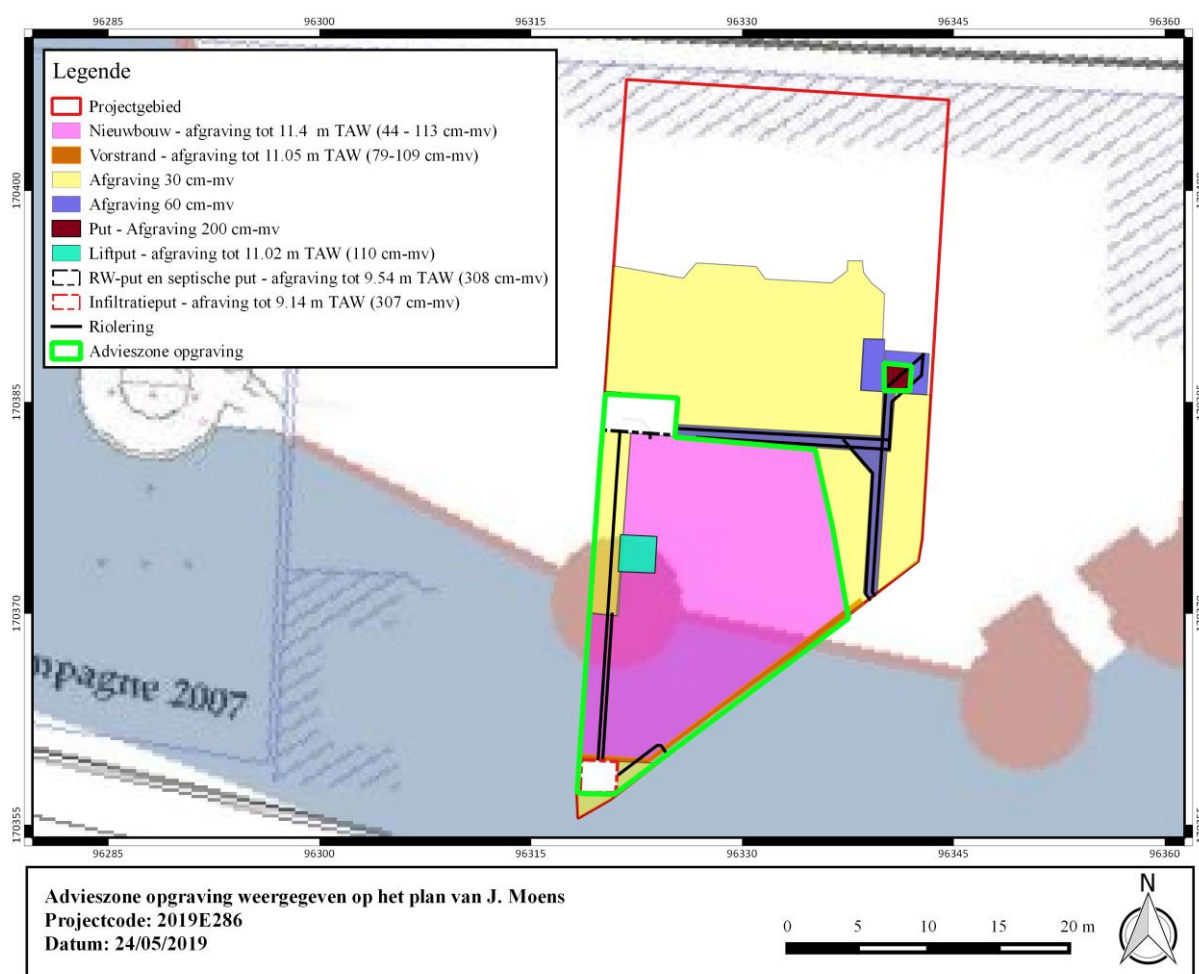
6.2 Archeologische opgraving

Voor de geadviseerde zone wordt, omwille van voorgaande argumentatie, een vlakdekkende opgraving als meest geschikte onderzoeksmethode naar voor geschoven. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, zoals opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed. De geadviseerde zone wordt gekenmerkt door een **complexe, verticale stratigrafie**.

Het vlak wordt aangelegd door een graafmachine met een tandenloze bak, steeds onder toezicht van minstens de veldwerkleider. Er dient rekening gehouden te worden met de aanleg van diverse vlakken. Er wordt een buffer ingelast van 30cm ten opzichte van e verstoringsdiepte, bij de bodemingrepen moet dus telkens 30cm bijgeteld worden. Het staat de vergunninghouder vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten. De omvang van iedere put/ieder vlak is dusdanig dat er een goed ruimtelijk inzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot één overzichtelijk plan van het hele terrein. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metal voorwerpen met behulp van een metaaldetector. Wat de vondsten betreft, die in aanmerking komen voor conservatie, wordt de selectie gemaakt door de veldwerkleider, onder begeleiding van de erkend archeoloog. Doel van de conservering is het stabiliseren van kwetsbare vondsten in functie van duurzaam behoud. Er dienen duidelijke afspraken gemaakt te worden m.b.t. grondverzet. Indien de uitgegraven grond afgevoerd dient te worden, dienen goede afspraken gemaakt te worden voor een efficiënte grondafvoer.

- Ter hoogte van de infiltratieput en noordelijk tot aan de kasteeltoren wordt de grachtvulling onderzocht door middel van een lengteprofiel. Het profiel wordt indien nodig trapsgewijs aangelegd tot op de natuurlijke grond. Indien de onaangeroerde grond wegens omstandigheden niet bereikt kan worden in coupe dan moet het vervolg van de stratigrafie door middel van manuele boringen onderzocht worden tot op de moederbodem.
- Indien er zich waterputten, beerputten e.d.m. worden aangetroffen dan worden deze structuren grondig geëvalueerd en indien nodig volledig opgegraven. Zo moet bvb. een boring geplaatst worden in de vulling om te achterhalen of er lagen aanwezig zijn waarop natuurwetenschappelijk onderzoek van toepassing is. De boring dient ook om de diepte van de structuur te achterhalen.

Figuur 4 Het projectgebied geprojecteerd op de reconstructietekening van J. Moens. Legende: wit: kasteelmuur en toren. Lichtblauw: kasteelgracht (bron: Ameels V., 2007, p.40)

6.3 Behoud *in situ* kasteeltoren en kasteelmuur

Over een oppervlakte van circa 60m² worden de kasteelmuur en de kasteeltoren verwacht binnen het plangebied. Deze restanten bevinden zich grotendeels in de zone van de nieuwbouw (paarse zone) waar een afgraving tot op +11,4m TAW wordt voorzien. De funderingsresten zullen dus net wel/niet getouchéerd worden. Dit is ook het geval ter hoogte van de riolering die de kasteeltoren doorkruist. Ter hoogte van de liftput (lichtblauwe zone) zullen de werken met

grote zekerheid een deel van de kasteeltoren vernielen. De afbraak van de funderingsresten ter hoogte van de liftput en (indien nodig) ter hoogte van de nieuwbouw moeten opgevolgd worden door middel van een **sloopbegeleiding**:

- Ter hoogte van de liftput gaat het om 7m² met een vermoedelijke een diepte van 40cm
- De specificaties ter hoogte van de nieuwbouw zijn nog niet gekend. Voorlopig gaat het om een zone van circa 20m² ten oosten van de kasteeltoren.

Specificaties afbraak funderingen kasteelmuur en –toren:

- De muren worden afgetopt tot op de diepte van de geplande werken. In geen geval worden de muurstructuren met een graafmachine uit de grond getrokken.
- De ingreep vindt niet dieper plaats dan nodig in functie van de geplande werken
- Een archeoloog houdt toezicht bij deze sloopwerken.
- Als de gewenste diepte is bereikt worden de muurresten afgedekt met grondzeil.

6.4 Conservatiestrategie

Tijdens de vervolgoopgraving zullen vermoedelijk verschillende sporen/structuren aangetroffen worden, die materiaal opleveren dat in aanmerking komt voor conservatie. Het gaat hier zowel om organisch als anorganisch materiaal. Indien er fragiele vondsten worden aangetroffen moeten deze behandeld en bewaard worden zoals gesteld in de Code van Goede Praktijk.

Aangetroffen muurresten van het kasteel van Pamele worden na de uitvoering van de archeologische opgraving en sloopbegeleiding afgedekt met grondzeil.

6.5 Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten

De archeologische opgraving wordt als succesvol beschouwd, indien alle waargenomen archeologische sporen op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

De uitvoering van de opgraving gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

6.6 Natuurwetenschappelijk onderzoek

Er wordt een stelpost voorzien van 15% van de totale kost.

6.7 Eindcriteria

De opgraving wordt als succesvol beschouwd indien alle waargenomen archeologische entiteiten op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

6.8 Uitzonderingsmodaliteiten

Criteria die gehanteerd zullen worden om te bepalen in welke situaties bepaalde onderzoekshandelingen alsnog niet uitgevoerd moeten worden zijn hier niet van toepassing.

6.9 Uitvoeringstermijn

Voor de opgraving wordt een termijn van ongeveer 15 mandagen voorzien met een team van 3.

6.10 Kostenraming

Voor de verwerking worden ongeveer 20 mandagen voorzien. In totaal komt dit neer op een kost van ongeveer 34 000 €. Het natuurwetenschappelijk onderzoek bedraagt 15% van deze totale kost.

6.11 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders

Het veldteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- aangevuld met medewerkers die houder zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit.

Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de opgraving indien deze expertise intern niet beschikbaar is. Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen de stad Oudenaarde in het bijzonder.

Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige die minstens 1/5 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. De aardkundige ondersteunt de archeologen

bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

6.12 Risicofactoren

Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk. Omwille van veiligheid en stabiliteit moet voldoende afstand worden gehouden van de grensmuren in het noorden, oosten en zuiden van de geselecteerde zone.

6.13 Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van de opgraving conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

7 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

AMEELS V. 2007, *Intern rapport Oudenaarde – Kasteel*, Brussel

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Lefere, M. 2019. Archeologierapport Opgraving Oudenaarde Jan Zonder Vreeslaan, Ruben Willaert NV.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

